

Lidia STEFANOWSKA¹

Uniwersytet Warszawski

Nr ORCID 0000-0002-2760-8345

Антитези і парадокси у поезії. До 110 роковин з дня народження Б. І. Антонича

Структура поезії Богдана Ігоря Антонича – це майстерне плетиво різного роду антиномій. Через антитези та парадокси, через бачене й небачене, матеріяльне та трансцендентне поет мовби намагається передати таку думку: частина того, що ми відчуваємо та переживаємо, не піддається розумінню. Пам'ять і бажання передбачити майбутнє, усвідомлення темпоральности буття, себто протікання хвилин, які вже ніколи не повторяться, – тільки в якомусь епіфанічному, безпосередньому досвіді можуть стати різновидом катарсису. Завдяки входженню в цей стан людина позбувається марних надій та починає приймати справжню дійсність, хоча би вона й означала смерть. А проте знову – парадоксально – лише рух у часі дозволяє охопити фрагменти вічності.

Антонича цікавить не стільки матеріяльна форма світу, скільки його прихований, таємний сенс і невидимі виміри. В його творах реалізується своєрідна мітизація матерії через прояви *sacrum*, на різних рівнях усесвіту в актах ісрофанії:

З речей потока дно недвижне, твердь нетлінна
в екстази сріблі прозирає й звук проносить.
Бо тільки наглий захват може суть розкрити,
Ввести в сполуку нас, в містичну єдність з світом.
(„Шість строф містики”)

¹ Lidia Stefanowska – literaturoznawca, dr hab., adiunkt, Katedra Ukrainistyki, Uniwersytet Warszawski, lstefanowska@uw.edu.pl

Або у вірші „Молитва”:

Навчіть мене рослини зросту,
буяння, кипіння і хмелю.
Прасловом, наче зерном простим,
хай віцлю в суть, мов птаха трелем.

Поетичний аналіз космічних, а також біологічних їєрофаній (люнарні ритми, рослинність, вегетація), на його думку, дозволяє наблизитися до розуміння взаємозв'язків космосу з матеріальним буттям землі. Тому система поетичних образів складена з гетерогенних елементів підлягає або інтегруванню, або розпадові – залежно від характеру рефлексій. Отже, з одного боку, маємо діло з пасторальною візією природи:

Весна – неначе карусель,
на креслі білі коні.
Гірське селов садах морель,
і місяць, мов тюльпан, червоний.
(Зелена євангелія)

Пасторальним картинам природи Антонич протиставляє образи з репертуару „надреалістичного натуралізму”, катастрофічну деструкцію. Нерідко він компонує свої художні побудови за допомогою порівнянь і метафоричних окреслень, мовби експериментуючи, зіставляє різні непокєднувані інгредієнти, що, змішані в одне, утворюють шукану цілість. Внутрішній розрив між пасторальною та апокаліптичною візіями світу переданий у цій поезії через взаємодію гармонійних образів і ритмів із дисгармонійними:

Мов кусні зір розбитих, сплять на цвинтарях машин завмерлі авта,
Червоне квіття цвілі міряє застигли в мідь роки й хвилини
і лиш незнане сонячне ядро колишеться, як вічна правда,
що теж для нас невловна, наче синій дух бензини.

Буває, що мерців з металу люди, мов шакали, в сні тривожать
і крам своїх жадоб і спраг і нужд, мов на базарі, розкладають
і мертві тулуби у синяві ночей стають за грішні ложа
бездомних любощів кривляк і шлюх, що зорі зла в них чад впливають.
(Мертві авта)

Важливим є те, що авторське датування творів засвідчує, що пасторальні та катастрофічні вірші виходили зпід Антоничевого пера рівночасно. А отже, напруга між Аркадією та катастрофою існувала вже в самій структурі поетової

уяви, в картині світу, котру він сповідував. Поет навіть у своїй першій книжці зводив опозиційні теми, міняв способи вираження і нпр. модерністський вірш „Привітання життя” існує поруч з романтичним бунтом проти світу присутнім нпр. у творах „Прелюдія” або „Ракета”. З часом цей метод Антонича перейшов у загальну літературну стратегію: багатоголосся, коли у межах однієї книжки він зіставляє контрастні теми та різні перспективи огляду дійсності.

Поліфонія як літературна стратегія поета, що намагається „погодити службу сучасному з тривікішими, вищими мистецькими вартощами”² – про що написав у програмному тексті „Становище поета” – приносила справді визначні результати. Саме цей засіб був однією з тих важливих ознак, які відрізняли поезику Антонича від письма більшості сучасних йому колег по перу в Галичині. Світ, явлений у його творах, існує через зіставлення та гру кількох пізнавальних перспектив, часто навіть суперечних, що дозволило йому прийти до **синте-тичного** бачення світу, показати парадоксальність існування через *coincidentia oppositorum*, що за словами Еліаде – „є одним із найбільш архаїчних способів висловлювання парадоксу божественної дійсності”³. Причому до можливості різних перспектив огляду дійсності Антонич додає, на противагу, певність фактів екзистенції – життя, смерті, людського біологізму, сексуальності. Це, окрім того, акти смотности і спосіб відчування власного буття у світі. Самотність має тут екзистенційний характер.

У текстах поета можна помітити також інші тенденції, котрі одна одній суперечать. Скажімо, з одного боку, він прагне кожную ідею чи емоційний стан перетворити на емпірично відчутний образ; з іншого – помічаємо схильність до оніричної образотворчості: ява, сплетена з фантастикою, проявляє свій символічний характер, еротичний та мітологічний підтексти. Поліфонія проявляється також у тому, що поетиці міту, котра домінує в *главах* збірок *Книга Лева* та *Зелена Євангелія*, Антонич вибудовує гармонійну – і в тематичному, й у формальному сенсі – противагу у *ліричних інтермецо*. Наприклад, після мітолічно-біблійних поем *Першої глави Книги Лева* наступає *Пеше ліричне інтермецо* з переважанням поезики „конкрету”, де описується фізично реальна дійсність і цілком конкретні елементи: радіо, короп у ванні, телефон, квіти тощо. Після *Другої глави*, де вміщено, зокрема, такі твори, як *Апокаліпсис* і „Пісня про незищенність матерії”, наступає *Друге ліричне інтермецо*, що його головною темою є любов. Одне слово, поетичний світ Антонича тримається на **антиноміях**, які постають на різних рівнях структури його текстів.

Постійна напруга між візією та конструюванням, між урівноваженою (часами навіть класицистичною) фразою та картинами, що викликають жах, між теплом, плинністю аркадійських образів – і монументальністю катастрофічних ландшафтів (між „травою” та „каменем”), а до цього ще й невідступна

² В. І. Antonič, *Stanoviše poeta* [v:] *Tvori*, Kyiv 1998, s. 514.

³ М. Eliade, *Traktat o historii religii*, Łódź 1993, s. 403.

мітологічна символіка, – все це наповнює Антоничеві вірші ознаками зрілості та незвичайною поетичною вродою. Хоч він у багатьох місцях виразно відділяє себе від авангардистських засад (не сподіває культу цивілізації та ідеї прогресу) і навіть одверто їм протиставляється (наприклад, у візіонерстві), проте деякі творчі принципи авангарду відіграли в Антонича роль вихідних початків. Одна з найважливіших засад, які він переймає, – це тяжіння до культу майстерності, ремесла (часом навіть віртуозності), протилежного так званій „поетиці сповіді”. Причиною, можливо, було те, що автор *Трьох перстенів* рішуче відкидав поетичне багатослів'я й емоційну нестриманість, які він знаходив і критикував наприклад, у молодомузівців.⁴

Будучи прибічником нової естетики, Антонич як творець разом із тим уважно досліджував конкретну матерію мистецтва і, попри тяжіння до метафізичності, мітичності, епіфанічності, він водночас розумів для себе, що поезія є ремеслом.⁵ Окрім того, він також уважно вивчав відповідні концепції авангардистів – які, власне, поверталися до античного розуміння мистецтва, і, своєю чергою, суголосно цьому розумінню, він сам у творі „Концерт” писав про мистецтво у такому дусі:

Надлюдські справи це нелюдські квітів льоти,
 празелень звуків, флейт прасова, дно натхнення.
 Невидний і нечутний чийсь незнаний дотик
 і трав, мов струн поземних супровід зелений.
 Для розуму зачинені, невидні двері
 Відчинить звук, мов ключ, мов ключ чуття несхибний.
 Не птах, не квіт, це грає зміст, це грають первні
 речей і дій, музика суті, дно незглибне. (...)
 Не клич натхнення! Ніч брову зламає сиву,
 а те, що звуть мистецтвом,
 творять
 шал і розум. (...)

Поряд із образними та формальними антиноміями, тут виникають також екзистенційні та метафізичні опозиції: добро бореться зі злом, світло з темрявою, світ лагідний – зі світом насильства. Завдяки ним поезія Антонича набуває драматизму та відповідної, пов'язаної з дими опозиціями динаміки. Сусідство двох світів, які прагнуть один одного побороти (але врешті доходять взаємодоповнення), породжує найбільш характерні для творів автора „Зеленої євангелії”

⁴ Por. również fragment niedokończzonej powieści Antonycza *Na drugomu berezi* [v:] *Tvori*, s. 380-454.

⁵ Takiemu wyobrażeniu o sztuce poeta wiele miejsca poświęcił też w tekstach teoretycznych, głównie w artykule z 1932 r. pt. *Nacional'ne mistectvo* [v:] *Tvori*, s. 467-476.

зіткнення. Ба, більше – під вплив антиномій підпадає також і концепція поетової постаті: з одного боку, за взірць править первісна людина з її ірраціональним світосприйняттям, з іншого – в Антонича стала відчутною сильна потреба раціональної дисципліни мислення, що її зразки частково постачав йому авангард. Тобто в цій творчості поет розуміється як поєднання **провидця** та **ремісника**.

Очевидно, Антонич продовжує Платонівську традицію. Проте у новочасній поезії „провидницька” парадигма найбільше відповідала настановам символізму, а парадигма ремісника – авангардизму. Автор *Книги Лева* поєднує обидві, тобто аполонівську „розумну” форму з діонісійським „шалом” уяви. Тому, крім концепції поезії як продукту зовнішнього об’явлення (натхнення, епіфанії), в його роботах знайдемо також представлення поета талановитим, скрупульозним „виробником”. Поетова майстерня в такому сенсі відповідає майстерні ремісника, а писання віршів означає дисципліновану, професійну роботу, спрямовану на досягнення перфекційно майстерної форми. Цікаво, що метафору поета-ремісника знайдемо не тільки у віршах, але й в інших текстах Антонича. Такі образи він, наприклад, використав під час публічного виступу „Становище поета”, коли говорив: „Сіра братіє й світочі моєї парохії, **челядники й майстри з мого цеху, теслі строф, гончарі поем, різьбарі сонетів, ткачі повістей, будівничі драм (...)**”.⁶ Або в іншому місці: „Тільки поети повинні зрозуміти, що їх співуче ремесло це не автомат, але жива хвиля, електричний струм, що виходить із цього вищого світа і дрижить на чулих дротах душі.”⁷ Для Антонича не існує Поезії без поєднання „натхнення і розуму”, який контролює емоції, без технічної, формальної майстерності. А отже, попри враження стихійності, його письмо насправді ніколи не вислизає з під контролю розуму.⁸

Дослідження особливостей поетичної уяви Антонича дає змогу вирізнити певні образи-матриці, що творять його світ, показати відносно сталій „набір елементів”, які він використовував у своїй творчості. Йдеться про систему, зосереджену на якнайважливіших моментах людського життя та діяльності. Причому велику вагу має сама структура презентації, котру поет реалізує, прагнучи до універсальної правди, до відповіді на запити про суть існування. Таким чином, усі елементи, з яких утворена ця поезія, всі мітологічні посилення засвідчують, що має бути й певна метаконструкція, завдяки якій вони набувають загальнішого сенсу й отримують точку відліку. Цією точкою відліку,

⁶ B. I. Antoniĉ, *Stanoviŝe poeta* [v:] *Tvori*, s. 515 (podkreŝlenie moje – L.S.)

⁷ B. I. Antoniĉ, *Na drugomu berezi* [v:] *Tvori*, s. 428.

⁸ Tylko Orest Ziłynŝkyj ŝlusznie podkreŝlił ów kluczowy fenomen poezji Antonymyca: „Bujny, metaforyczny splot wierszy Antonymyca zakrywa w jego poezji elementy intelektualnej konstrukcji na tyle, że zwykle jest ona przyjmowana jako produkt żywiołowej inspiracji. W rzeczywistości w utworach Antonymyca nie ma ani śladu emocjonalnego zagubienia, natłoku wrażeń, który charakteryzuje niektórych romantyków, bezładnego zarzucania obrazami, automatycznej rejestracji myśli, jaką próbowali odnowić poezję surrealiŝci. Tu zawsze znajdziemy surową selekcję materiału z życiowych doŝwiadczeń.” Por. O. Ziłins’kij, *Dim za zoreŝ* [v:] *Slovo pro Antoniĉa*, L’viv 1989, s. 91.

але також і пунктом призначення, в творах Антонича є *космічний дім* – останнє і остаточне пристановище людини:

Від'їду вже. Тут був я тільки принагідним гостем.
До інших зір молитимусь і інших ждати ранків. (...)

Живу коротку мить. Чи довше житиму, не знаю,
тож вчусь в рослин сп'яніння, зросту і буяння соків.
Мабуть мій дім не тут.
Мабуть аж за зорею.

Поки
я тут, інстинктом чую це: співаю – тож існую. (...)

Від'їду вже з долонями на лірі сонця сходу,
співаючи хвалу надлюдським і рослинним бурям.
(*Дім за зорею*)

Так само цікаво проаналізувати образи людини як протиставлення стихії та хаосу теперішнього часу. Зразу бачимо, що вона (людина) завжди прагне безпечного притулку. Людина у розумінні поета – це *homo viator*, *вічний пілігрим постійно в дорозі*, а мотиви мандрівки, походу за золотим руном (вірш *Руно*), пошуки золотоморя (вірш *Золотоморе*), про які оповідає *Третя глава Зеленої євангелії*, стають своєрідною підготовкою до останньої подорожі в напрямі „космічного дому”. Бо тільки в сакральному просторі – читаємо в Антонича – можна існувати реально: на землі людина – лише „принагідний гість” та „вічний пілігрим”:

Дорога жовта під ногами,
блакитне небо понад нами.
Іду незаними шляхами.
Людина – вічний пілігрим. (...)

І так мандрую без упину,
мов чотки, пхаю кожну днину,
і аж тоді я відпочину,
коли дійду в Єрусалим.

Liberum peregrinorum, Книга прочан, 3 (Єрусалим)

Як у цьому разі герой Антоничевої поезії уявляє своє життєве завдання? Хто він є або ким хоче бути? Здається, найважливіше для нього – це спроба вчинити опір самотності та відчуттю нездоланної кризи людського порядку в сучасному йому світі. Можна сказати, що перш за все він намагається бути філософом

і митцем. На початку, в першій книжці „Привітання життя”, ми чули романтичний бунт проти світу, що суперечило заголовкові збірки. Але пізніше, почавши „читати” *Книгу Природи* та *Книгу Життя*, Антонич усвідомлює, що значення світу неможливо повністю пояснити. Адже те, що в цих образах найсуттєвіше, вислизає зпід влади розуму та прямує просто до Тайни Існування – „найдивнішої тайни”, яка доступна лише за посередництвом метафізичного пережиття. А це переживання, до того ж, має бути підсилене мистецькими, філософськими чи релігійними емоціями, що не зводяться ні до „здорового глузду”, ні до логічного дискурсу. Антонич розуміє мистецтво як дійсність винесену за межі звичайного досвіду і дає таку його дефініцію: „мистецтво дає такі переживання, яких не дає реальна дійсність”. Навіть більше, мистецтво трансцендентне не лише по відношенню до дійсності, але також стосовно самого творчого процесу. Отож, суть мистецтва для Антонича не зводиться лише до краси, витлумаченій як дорога без кінця. Мета мистецтва для нього – це найвища правда, „єдина міра”, а в площині екзистенції – це „дім за зорею”. Налагодивши духовний контакт із мітичним праджерелом усього сенсу, герой Антонича може стати митцем і філософом, може зреалізувати себе як людина. Дім за зорею – мітичний простір у тому сенсі, який приписують цьому поняттю Касіреп⁹ і Башляр¹⁰ – отже, це передовсім функція психіки, а не конкретна територія. **Космічний дім функціонує як постулат, як „завдання”,** котре слід виконати: „Мабуть мій дім не тут. // Мабуть аж за зорею” – пише поет. Антоничеве „мабуть” – а відтак і невпевненість або сумнів – можна розуміти так, що туга за „справжнім” домом спонукає до творчості, до постійних пошуків прасенсу, а також виглядає спробою впорядкувати буттєвий хаос, опертою на інтуїтивне **передчуття** Тайни Існування, а не стовідсоткову „розумову” впевненість. А отже поезія – так само, як будування дому чи святині, – це рівночасно повторювання космогонічного міту. Ще у 1933 році Антонич написав вірш *Малий гімн*, який уперше був надрукований аж у „Зібраних творах” 1967 року. У тексті є такий фрагмент:

Переливати в бездушність
слова сердечний зміст
найкращих літ.
Так руйнувати і так наново
щоденно будувати світ.

Крізь літературні епіфанії в Антонича показана **людина-мандрівник** (*Homo viator*), *вічний пільгертм*, яка шукає правди та постійно перебуває в дорозі до джерела пізнання. Цей шлях важкий, як і кожна спроба втаємничення, кожен

⁹ E. Casirer, *Symbol i język* [wybór artykułów], przeł. B. Andrzejewski, Poznań 1995.

¹⁰ G. Bachelard, *Wyobraźnia poetycka. Wybór pism*, tłum. A. Tatarkiewicz, Warszawa 1975.

мітичний героїчний похід, сповнений страждання, хвилювань і непевности. Шлях важкий, бо йдеться про перехід від світського до сакрального, від дочасного та позірного – до реального й вічного, від життя до смерті. Відповідно, доступання до „центру” рівнозначне з граничним досвідом та ініціацією¹¹, коли на зміну ілюзорній, світській екзистенції приходить нове існування – дійсне та вічне. Ця потреба дістатися до святого місця, на думку Еліаде, виражає загальне становище людини у світі, свідчить про „тугу за втраченим раєм” і прагнення до постійного перебування в серці світу, до відновлення близького контакту із сакральним. І найважливіше тут навіть не те, чи буде така спроба вдалою, а те, що людина у принципі відчуває потребу якнайглибшого відчуття архетипів та все життя незмінно перебуває під впливом туги за трансцендентними формами існування.

З цього погляду, Антоничів „дім за зорею” – це також **слід**, свідоцтво існування дійсності „по той бік”. А отже, маємо справу з механізмом творення модерністичного тексту як мистецького свідчення про наявність невимовного (*niewyraźalnego*), а також епіфанічного дискурсу, котрий у різні способи пересуває межі (не лише мистецькі) пізнання та розширює доступні для людського досвіду території. Тому цю поезію можна назвати процесом поступового самопізнання та самовизволення: вона висловлює досвід сучасної людини та відчуття кризи, яке з особливою гостротою показувало небезпеки, що чатують на кожного у світі, позбавленому сакральності. Поет пропонує змінити перспективу погляду на традицію та нові елементи формування часу теперішнього, де був би врахований новий уклад ідеологічних і суспільних сил. Ці зміни вимагають нового мистецтва. На його думку, розв’язання, яке пропонує справжнє новочасне мистецтво в добу домінування матеріалізму – ідеалістичне і цим розв’язанням є „світська відміна релігії”. Саме це означення – „світська відміна релігії” – вживає Марко, герой роману *На другому березі*:

Дійсна поезія має свою і тільки свою, власну й нічим незамінну красу, є суспільною потребою, як етика чи наука, й є фізичною потребою, як, наприклад, для собаки виття до місяця, творить вищі життєві вартості, як релігія. Є світською відміною релігії.¹²

Невидиму дійсність Антонич відкриває у всіх проявах матеріального, видимого світу, а також доводить свою спроможність будувати власну ідеальну дійсність, яка ґрунтується на єдності всього буття. Завдання це нелегке хоча би тому,

¹¹ Pojęcie „situacji granicznej” w egzystencjalnym doświadczeniu człowieka wprowadził Karl Jaspers.

¹² B. I. Antonycz, *Na drugomu berezi...*, s. 428. Widząc upadek kultury, moderniści byli przekonani, że jedyną formą ratunku przed zagładą współczesnego świata jest sztuka, dzięki której można rozpoznać dobro i prawdę. Przejawem tego przekonania w literaturze był zwrot do religii, liturgii, rytuału, które otwierały dostęp do sacrum.

що поет, будуючи свій ідеальний світ, прагне, однак, не випускати з уваги різких контрастів і глибоких конфліктів між різними зовнішніми та внутрішніми силами, що скеровані в різних напрямках і підпорядковані розбіжним принципам. Проте в Антоничевому світі, як уже знаємо, різноманітність і багатоспрямованість не означають незгоди чи дисгармонії. Всі сили на землі і у всесвіті доповнюють одна одну і це розмаїття відкриває нові перспективи й аспекти світу та людини. А отже, з елементів незгоди постає гармонія протилежних напруг, ідеальна **велика гармонія – саме такий заголовок має збірка його релігійної поезії.**

Тому протагоніст Антоничевих творів не відчуває загрози з боку космічних і природних сил, а навпаки – переживає глибокий зв'язок із цією дійсністю, бажаючи ідентифікування з нею. Натомість небезпеку він бачить у речах та явищах, які вигадала людина (війна, терор). Ці явища, загрозливі для світової рівноваги, він силується приручити, вписати в космічний порядок – хоча й часом виражає свій страх перед загибеллю старого ладу. Втім, у цілому літературний проект Антонича покликаний давати розраду та спрямований до „позитивної” мети: подолання відчуженості людини через реконструювання первісного міту та сенсу. Неспроможності людської уяви релігійно створювати простір, з його погляду, відповідає хаос, і в його творах відображенням цього стає метафорика фрагментів, руїн і розпаду. Тому мітизація дійсності у задумі Антонича – це спроба інтегрування людини, загубленої у щоразу жахливішому світі. З міту проростає ідеал синтезу, відчуття єдності буття, і всі метафори чи епіфанії, котрі поетові являє зовнішній світ, мають потенціал для того, щоби „доповнювати” далі єдине значення Сенсу Праслова („прасловом – наче зерном простим хай вцілю в суть, мов птаха трелем”) Тому з різноманітних, часто протилежних картин в Антоничевій поезії врештірешт завжди постає „порядок світу”, „велика гармонія”.

Ідеалом цієї поезії є лад, гармонія, ієрархія, що їх необхідно повернути у світ, інакше людині погрожує знищення. Через те творчості Антонича не можна витлумачити лише в поняттях „боротьби за нову естетику”, за оновлення української поетичної мови. Насправді тут йшлося про більше: про пошук відповіді на запитання, що має робити людина у всесвіті „знеціненому” сцієнтичним і позитивістським світоглядами (дилеми радикально оголені в Ніцше). Для Антонича та інших модерністів таких як Сйтс, Еліот, Рільке або Шульц, центральною була проблема мистецтва як акту творення цінностей і навіть Бога, а отже – мистецтва як замітника релігії. Творчість Антонича можна розуміти як мрію про прихильний до людини космічний лад, мрію скептика, стурбованого візією катастрофи.

ЛІТЕРАТУРА

- Antonič B. Ā., *Stanoviše poeta* [v:] *Tvori*, Kiïv 1998.
 Antonič B. Ā., *Na drugomu berezi* [v:] *Tvori*, Kiïv 1998.
 Antonič B. Ā., *Nacional'ne mistectvo* [v:] *Tvori*, Kiïv 1998, s. 467-476.
 Bachelard G., *Wyobraźnia poetycka. Wybór pism*, tłum. A. Tatarkiewicz, Warszawa, 1975.
 Casirer E., *Symbol i język* [wybór artykułów], przeł. B. Andrzejewski, Poznań 1995, 2004.
 Eliade M., *Traktat o historii religii*, Łódź 1993.
 Žilins'kij O., *Dim za zoreū* [v:] *Slovo pro Antoniča*, L'viv 1989.

АНТИТЕЗИ І ПАРАДОКСИ У ПОЕЗІЇ. ДО 110 РОКОВИН З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Б. І. АНТОНИЧА

Структура поезії Богдана Ігоря Антонича – це майстерне плетиво різного роду антиномій. Через антитези та парадокси, через бачене й небачене, матеріяльне та трансцендентне поет мовби намагається передати таку думку: частина того, що ми відчуваємо та переживаємо, не піддається розумінню. Пам'ять і бажання передбачити майбутнє, усвідомлення темпоральності буття, себто протікання хвилин, які вже ніколи не повторяться, – тільки в якомусь епіфанічному, безпосередньому досвіді можуть стати різновидом катарсису. Завдяки входженню в цей стан людина позбувається марних надій та починає приймати справжню дійсність, хоча би вона й означала смерть. Б. І. Антонич був одним з найкращих українських поетів ХХ ст. Ідеалом цієї поезії є лад, гармонія, ієрархія, що їх необхідно повернути у світ, інакше людині погрожує знищення. Через те творчості Антонича не можна витлумачити лише в поняттях „боротьби за нову естетику”, за оновлення української поетичної мови. Насправді тут ішлося про більше: про пошук відповіді на запитання, що має робити людина у всесвіті „знеціненному” сцієнтичним і позитивістським світоглядами.

ANTITHESIS AND PARADOXES IN POETRY: MARKING THE 110TH ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF B. I. ANTONYCH

Bohdan Ihor Antonych was one of the most remarkable modernist Ukrainian poets of the twentieth century. He left an extraordinary literary legacy with just a handful of books of published poetry despite his premature death at the age of twenty-eight in 1937. He was a poet, literary critic, translator, and journalist. From the outset of his literary career, in the context of western Ukrainian literature, his poetry had a different sound and texture to it. Antonych's literary interests were unconventional for his milieu: he concerned himself with the metaphysical, philosophical, and metapoetic issues. The power of his accomplishment is that he restored the human need, suppressed by centuries of colonization, for metaphysical, non-political meditation on the meaning of life, eternity and art, rather than --

as it was in a previous Ukrainian literary canon -- in the name of national interests, where literature had to play a didactic role designed to amplify the patriotic feelings of a reader. Antonych mastered the poetic language of antithesis and paradoxes, and by using it he rises from the level of personal experience to that of a universal archetype.

Key words: metaphysical poetry, eternity and art, language of antithesis and paradoxes.

zgłoszenie artykułu: 15.04.2019

przyjęcie artykułu do druku: 2.07.2019